

Date: 15th August-2026

**RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING IJODIY VA TANQIDIY
FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI**

**PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING STUDENTS'
CREATIVE AND CRITICAL THINKING IN A DIGITAL LEARNING
ENVIRONMENT**

Nodira Ikromjonova Muzaffar qizi

e-mail: ikromjonovanodira5@gmail.com

phone: +99895-050-01-94

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhitining talabalarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga jadal kirib kelishi natijasida talabanning axborotni qabul qiluvchi subyektdan uni izlovchi, tahlil qiluvchi, baholovchi va yangi bilim yaratuvchi faol subyektga aylanishi uchun yangi pedagogik sharoitlar yuzaga kelmoqda. Shu bilan birga, raqamli vositalarning mavjudligi o'z-o'zidan yuqori darajadagi fikrlashni shakllantirmasligi, balki ularni maqsadli pedagogik metodlar bilan uyg'unlashtirish zarurligi asoslanadi. Maqolada raqamli ta'lim muhitida talabanning mustaqil izlanishi, muqobil yechimlarni ishlab chiqishi, axborotning ishonchliligini baholashi va o'z qarorini dalillar asosida himoya qilishi uchun zarur pedagogik shartlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, raqamli pedagogika, ijodiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt, interaktiv ta'lim, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, raqamli kompetensiya.

Abstract. This article analyzes the pedagogical potential of the digital learning environment in developing creative and critical thinking in students. As a result of the rapid introduction of digital technologies into the educational process, new pedagogical conditions are emerging for the student to transform from a subject receiving information into an active subject searching for, analyzing, evaluating and creating new knowledge. At the same time, it is argued that the presence of digital tools does not in itself form high-level thinking, but rather the need to combine them with targeted pedagogical methods. The article highlights proposes the necessary pedagogical conditions for the student to independently search, develop alternative solutions, assess the reliability of information and defend his decision on the basis of evidence in a digital learning environment.

Keywords: digital education, digital pedagogy, creative thinking, critical thinking, information technology, artificial intelligence, interactive learning, problem-based learning, project-based learning, digital competence.

Kirish. XXI asrda raqamli transformatsiya jamiyatning barcha sohalari, xususan, ta'lim tizimining rivojlanish yo'nalishlarini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga jadal kirib kelishi natijasida bilim olishning an'anaviy modeli asta-sekin o'zgarib, talabanning mustaqil izlanishi, axborotni qayta ishlashi,

Date: 15th August-2026

hamkorlikda bilim yaratishi va o'z ta'lim faoliyatini boshqarishiga asoslangan yangi pedagogik yondashuvlar shakllanmoqda.[1],[2] Shu sababli zamonaviy oliy ta'lim oldida turgan asosiy vazifalardan biri talabaga faqat tayyor bilimlarni berish emas, balki uni tez o'zgarayotgan axborot muhitida mustaqil fikrlay oladigan, muammolarni tahlil qiladigan, yangicha yechimlar ishlab chiqadigan va asoslangan qarorlar qabul qiladigan kompetent mutaxassis sifatida tayyorlashdan iborat. Bugungi kunda mehnat bozori va kasbiy faoliyat mazmunining tezkor o'zgarishi mutaxassisdan faqat mavjud bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishni emas, balki yangi vaziyatlarga moslasha olish, noan'anaviy muammolarni hal qilish, turli manbalardan olingan axborotni tanqidiy baholash va innovatsion g'oyalarni ilgari surish qobiliyatiga ega bo'lishni talab qilmoqda. Ayniqsa, raqamli axborot makonining kengayishi sharoitida talabanning katta hajmdagi ma'lumotni qabul qilishi emas, balki uning ishonchliligi, dolzarbligi va ilmiy qiymatini aniqlay olishi muhim ahamiyat kasb etmoqda.[1],[3] Shu nuqtayi nazardan, tanqidiy va ijodiy fikrlash zamonaviy oliy ta'limning kutilayotgan natijalaridan biriga emas, balki uning strategik maqsadlaridan biriga aylanmoqda. Ijodiy fikrlash shaxsning mavjud bilim va tajribasi asosida yangi g'oyalar yaratishi, muammoga turli nuqtayi nazardan yondashishi, muqobil yechimlarni taklif qilishi va innovatsion mahsulot yoki qaror ishlab chiqishi bilan tavsiflanadi. Tanqidiy fikrlash esa axborotni tahlil qilish, dalillarni baholash, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash, qarama-qarshi nuqtayi nazarlarni solishtirish hamda mantiqiy va asoslangan xulosaga kelish jarayonini ifodalaydi. Ushbu ikki fikrlash turi bir-birini to'ldiradi: ijodiy fikrlash yangi imkoniyatlarni yaratishga xizmat qilsa, tanqidiy fikrlash mazkur imkoniyatlarning asoslanganligi va samaradorligini baholash imkonini beradi. Demak, ularni ta'lim jarayonida alohida emas, balki o'zaro integratsiyalashgan holda rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning muhim vazifalaridan biridir.[5]

Asosiy qism. Raqamli ta'lim muhiti mazkur vazifani amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Elektron ta'lim platformalari, multimedia resurslari, virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar, raqamli hamkorlik vositalari, onlayn munozaralar, interaktiv topshiriqlar va sun'iy intellektga asoslangan ta'lim vositalari talabanning o'quv faoliyatini individuallashtirish hamda uning faol intellektual ishtirokini ta'minlash imkonini beradi. Biroq raqamli vositalarning mavjudligi o'z-o'zidan ijodiy va tanqidiy fikrlashning rivojlanishiga olib kelmaydi. Asosiy masala texnologiyaning o'zida emas, balki undan qanday pedagogik maqsadda, qanday metod va didaktik mexanizm asosida foydalanilishidir. Shu jihatdan raqamli ta'lim muhitida talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish masalasida muayyan ilmiy-pedagogik muammo yuzaga keladi. Bir tomondan, oliy ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'lamiga tobora kengayib bormoqda; ikkinchi tomondan esa, raqamli vositalardan foydalanish har doim ham talabanning yuqori darajadagi fikrlash faoliyatini ta'minlamayapti. Ayrim hollarda raqamlashtirish an'anaviy reproduktiv ta'limni faqat elektron shaklga o'tkazish bilan cheklanib qolmoqda.[4] Natijada texnologik imkoniyat va pedagogik natija o'rtasida tafovut yuzaga kelmoqda. Mazkur holat tadqiqotning asosiy ilmiy muammosini belgilaydi.

Muammoning dolzarbligi shundan iboratki, raqamli ta'lim muhitini faqat texnik infratuzilma sifatida emas, balki talabanning intellektual faoliyatini rivojlantiruvchi

Date: 15th August-2026

pedagogik tizim sifatida tashkil etish zarur. Buning uchun raqamli texnologiyalarni innovatsion pedagogik metodlar bilan integratsiyalash, muammoli va tadqiqotga yo'naltirilgan topshiriqlarni ishlab chiqish, hamkorlikdagi faoliyatni tashkil etish, reflektiv yondashuvni kuchaytirish hamda baholash mezonlarini yuqori darajadagi fikrlash natijalariga yo'naltirish talab etiladi.

Tadqiqotning maqsadi — raqamli ta'lim muhitida talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash, ularni samarali amalga oshirish mexanizmlarini nazariy jihatdan asoslash hamda zamonaviy raqamli pedagogik texnologiyalarning mazkur jarayondagi didaktik imkoniyatlarini ochib berishdan iborat

Tadqiqotning asosiy g'oyasi — raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga shunchaki joriy etish emas, balki ularni talabning mustaqil, tanqidiy, ijodiy va tadqiqotchilik faoliyatini faollashtiruvchi pedagogik mexanizm sifatida tashkil etish zaruratiga asoslanadi.

Xulosa. Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'limning asosiy vazifalaridan biri talabalarga tayyor bilimlarni berish bilan cheklanib qolmasdan, ularning mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdan iborat.[6] Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim muhiti ushbu jarayon uchun keng pedagogik imkoniyatlar yaratadi. Biroq raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga joriy etilishi o'z-o'zidan kutilgan pedagogik natijani ta'minlamaydi. Uning samaradorligi, avvalo, texnologiyalarning didaktik maqsadga muvofiq tanlanishi, innovatsion pedagogik metodlar bilan uyg'unlashtirilishi va talabning faol fikrlash faoliyatiga yo'naltirilishi bilan belgilanadi. Tadqiqot asosida raqamli ta'lim muhitida talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning muhim pedagogik shartlari sifatida muammoli va ochiq topshiriqlarni qo'llash, raqamli hamkorlikni tashkil etish, tadqiqot va loyiha faoliyatini kuchaytirish, reflektiv yondashuvni ta'minlash, raqamli va axborot savodxonlikni rivojlantirish hamda baholashni yuqori darajadagi fikrlash natijalariga yo'naltirish belgilandi.

Shuningdek, zamonaviy raqamli vositalar, jumladan, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda talabning mustaqil fikrlashi va akademik halolligini saqlash muhim pedagogik talab hisoblanadi. Shu sababli raqamli texnologiyalar tayyor javobni olish vositasi sifatida emas, balki g'oya yaratish, muammoni tahlil qilish, muqobil fikrlarni shakllantirish va o'z qarashlarini tanqidiy qayta ko'rib chiqishga xizmat qiluvchi vosita sifatida qo'llanishi lozim.

Umuman olganda, raqamli ta'lim muhitining haqiqiy pedagogik qiymati uning texnologik imkoniyatlarida emas, balki ushbu imkoniyatlarning talabning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga qanchalik samarali yo'naltirilganligida namoyon bo'ladi. Shunday ekan, oliy ta'limda raqamlashtirish jarayonini texnik modernizatsiya sifatida emas, balki talabning intellektual, ijodiy va kasbiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi kompleks pedagogik transformatsiya sifatida tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Date: 15th August-2026

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tolipov O'., Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2021. — 276 b.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. — Toshkent: Iste'dod, 2008. — 180 b.
3. Sharapova Z.F. Ta'lim texnologiyalari. — Toshkent: Navro'z, 2019. — 340 b.
4. Anorqulova G.M. Ta'lim texnologiyalari. — Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2021. — 228 b.
5. Musurmonova O., Isakulova N., Jumaniyozova M., Jumayev A. Umumiy pedagogika. II qism. — Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2020. — 194 b.
6. Xajiyeva D.A., Abdikarimova F.B. Tanqidiy fikrlash nazariyasi va metodikasi. — Urganch: Milleniumus print, 2026. — 170 b.

